

COLLECTIE ZEEUWS GENOOTSCHAP

Rhinoseervogel
Zeeuws Museum

Kop van een 'Rhinoseervogel', vogel die op de rug van een neushoorn zit. Geschonken door J. van der Steege, 1790.

Kaart Tibet
ZB | Bibliotheek van Zeeland

Oudste kaart van Tibet, circa 1730 gemaakt door Vliissinger Samuel van de Putte (1690-1745) tijdens zijn reizen door de Oost. De Tibetaanse woorden verwijzen naar landstreken, namen van bergen en steden.

Zeeuws erfgoed

Een belangrijk deel van de collectie van het Zeeuws Genootschap is aangewezen als **'Nationaal Erfgoed'**. Afblijven en laten staan, is de boodschap. Zodat niemand per ongeluk het planetarium van Van de Perre bij het grof vuil zet.

Jan van Damme

Of de heren van het Zeeuws Genootschap een levende orang-oetan in ontvangst wilden nemen? Het was 1785. Het in 1769 opgerichte Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen was inderdaad aan het verzamelen geslagen. Maar een levende, bepaald niet kleine mens-aap? Genootschapslid Abraham Moens verkeerde op Borneo. Hij had al een orang-oetan aan stadhouder Willem V geschonken. Die was er blij mee geweest, hij had immers een menagerie. Nu wilde Moens ook zijn provinciegenoten verrassen. Voor de Zeeuwse notabelen lag dat toch iets anders. Ze legden wel een verzameling aan van 'de wonderen der wereld'. Maar ze zullen er niet rouwig om geweest zijn dat de aap aan boord van de Oost-Indiëvaarder in het ongereede raakte. Opgegeten, over boord geslagen, we zullen het niet meer te weten komen.

Afgelopen week werd bekend dat demissionair minister Jet Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ruim driehonderd objecten uit de verzameling van het Zeeuws Genootschap als beschermd cultuurgoed heeft aangewezen. Het planetarium van Johan van de Perre, het schelpenbuffet van Job Baster, het touwslagerswiel waaraan Michiel de Ruyter zou hebben gedraaid: ze worden opgenomen in het Nationale Register Beschermd Cultuurgoederen. Dat houdt in, dat de Erfgoedinspectie op de hoogte moet worden gebracht van elke verplaatsing binnen en mogelijk buiten Nederland.

De inmiddels afgetreden minister is vol lof over het genootschap. Aan het slot van de brief waarin ze haar besluit kenbaar maakt, schrijft ze: „Ik wil u er tenslotte geluk mee wensen dat met deze beslissing een groot deel van uw collectie als belangrijk voor Nederlands erfgoed is bestempeld. U heeft daarvoor veel

inspanningen geleverd. Zo'n niet-aflatende inzet voor het erfgoed dat u onder uw hoede heeft siert u.”

Erik van der Doe, conservator van de volkenkundige voorwerpen van het genootschap, noemt de ministeriële beslissing de uitkomst van „typisch Zeeuwse vasthoudendheid.” Al in 2004 klopten de Zeeuwen in Den Haag aan. Wisselende kabinetten, wisselende wetgeving, het schoot niet op. Met de nieuwe Erfgoedwet van 2016 kwam er toch plotseling beweging in de zaak. Van der Doe: „Onze collectie is niet meteen bedreigd erfgoed. We zorgen er goed voor, zoals de minister schrijft. Maar nu hebben we een formele, wettelijke bescherming, dat is prettig. We zijn niet meer afhankelijk van een museumdirecteur die misschien even iets minder behoefte voelt om de collectie goed te bewaren.”

“Zo'n niet-aflatende inzet voor het erfgoed dat u onder uw hoede heeft siert u

—Jet Bussemaker

Dat de waan van de dag de verzamelingen van het genootschap soms parten speelt, is meer dan eens gebleken. De munten- en penningencollectie werd met uitzondering van de Zeeuwse exemplaren in 1950 gewoon verkocht. Het herbarium - gedroogde planten op papier - werd aan museum Naturalis in Leiden geschonken. Aangezien het genootschap geen eigen museum heeft, is de collectie ondergebracht bij diverse instellingen: het Zeeuws Archief, ZB Bibliotheek van Zeeland en Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland. En natuurlijk het Zeeuws Museum. Zo'n 65 procent van de inhoud van het in de Abdij ondergebrachte museum bestaat uit bruiklenen van het genootschap.

Klokje Zeeuws Museum

Eind 16e-eeuws klokje van koper, meegebracht door admiraal Witte Cornelisz de With nadat Piet Hein de Zilvervloot veroverde in de baai van Matanzas in 1628. De With was toen kapitein en raad van Piet Heyn op het schip Amsterdams. In de familie gebleven tot het in 1910 aan het Genootschap werd geschonken.

Bal Lissabon Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Marmeren bal van de balustrade van het Koninklijk Paleis in Lissabon, dat in 1756 door de aardbeving werd verwoest. Op 26 augustus 1777 geschonken door mr. I.C. Schüchner.

Schelpenbuffet Stadhuis museum Zierikzee

Uit schelpen en gehoorbeentjes van de kabeljauw samengesteld buffet door de Zierikzeese geneesheer Job Baster (1711-1775). In 1775 aan het genootschap gelegateerd.

krijgt erkenning

Hugo Schorer is voorzitter van het Zeeuws Genootschap. Katie Heyning is genootschapsconservator. Ook bij hen is de erkenning als 'beschermd cultuurgoed' reden voor een diepe zucht van verlichting. „We hebben zo lang moeten aandringen”, zegt Katie Heyning. Ook zij weet dat een 'nationale' bescherming vandaag de dag wat overbodig lijkt. Maar ze herinnert zich directeur Piet van Daalen van het Zeeuws Museum, die met name de etnografica - volkenkun-

“De Zeeuwse identiteit is in de loop van de eeuwen gegroeid en die proberen we als genootschap vast te houden

—Hugo Schorer

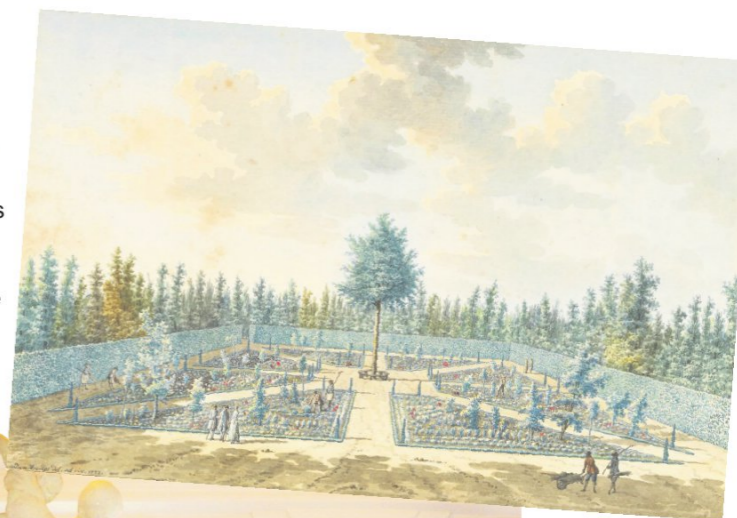
dige objecten - als oninteressante, oude troep bestempeld en bij het grof vuil zette. De verentooien en opgezette vogels konden maar op het nippertje worden gered.

Gods schepping in het klein - zo beschouwen de genootschappers door de eeuwen heen hun verzameling. Wie lid was werd geacht wat bij te dragen. Een bijzonder boek, munt of serviesstuk, of een 'rariteit' van een verre reis. De tussen 1769 en 1804 verzamelde objecten vormen de oude collectie, die in haar geheel wordt beschermd. Van de in de 19e en 20ste eeuw verder uitgebouwde collectie wordt een aantal topstukken als nationaal erfgoed aangemerkt. Zoals het in 1910 geschonken tafelklokje, dat admiraal Witte Cornelisz de With na de verovering van de Spaanse zilvervloot in 1628 meebracht.

Het genootschap verzamelt nog steeds. Er komen schenkingen binnen. En er wordt aangekocht. Het in 2014 verworven kastje met geprepareerde vlinders is daarvan een voorbeeld. Voorzitter Schorer: „Zeeuwen hebben gevoel voor eigen identiteit. Dat is in de loop van de eeuwen gegroeid en dat proberen we als genootschap vast te houden en te laten zien.”

Buitenplaats Zeeuws Archief

Tekening door Jan Arends (1738-1805) van een gedeelte van de tuin van Poppenroedeambacht, de buitenplaats van Daniel Radermacher aan het einde van de Seisweg in Middelburg, 1771.

Rups Zeeuws Museum

'Uitlandsche' rups, het enige bewaard gebleven onderdeel van een verzameling van zes flessen met 'uitlandsche' insecten op sterk water. Schenking 1772 door Willem van der Meulen.

◀ Conservator Katie Heyning en voorzitter Hugo Schorer van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen bij het planetarium van Johan Adriaen van de Perre (1738-1790) in het Zeeuws Archief in Middelburg. Het schaalmodel van ons zonnestelsel werd vervaardigd door horlogemaker J. van den Eekhout in de jaren 1782-1785.

FOTO LEX DE MEESTER